

The Role of Women in Promoting the Thought of Resistance: With an Emphasis on the Second Step Statement of the Islamic Revolution

Fatemeh Rostamikia

Level 3 Student, Hazrat Amina (PBUH) Specialized Seminary School, Qom

Marzieh Babakhan

Level 4 Graduate, Ma'sumiyeh Sisters Specialized Seminary School, Qom

m.babakhan@chmail.ir

Abstract

Resistance and steadfastness constitute one of the fundamental components of the school of thought and the movement of the Islamic Revolution. This involves resisting the tyranny and encroachments of global arrogance, a concept to which the Imams of the Islamic Ummah have consistently called. This research examines the role of women in promoting the thought of resistance, with a particular emphasis on the "Second Step Statement" of the Islamic Revolution. The Islamic Revolution has significantly impacted the direct and indirect presence of women in various spheres, leading to increased self-confidence, the restoration of female dignity, and the revitalization of women's rights

Using a descriptive methodology, this study seeks to elucidate women's resistance and their emulation of the great women of the early Islamic era, as well as the resilient and combatant women of the Sacred Defense era. Historically, women have always been present on the battlefields alongside men, and at times, they have served as role models for men in political, economic, cultural, and athletic arenas as flagbearers of the Islamic Revolution. Forty years after the Islamic Revolution, women continue with firm resolve to resist and defend the ideals and values of the pure Islam of Muhammad (PBUH) and the guidance of Imam Khomeini (RA) and Imam Khamenei (RA). They have concentrated their utmost efforts on raising a brave and resilient new generation, capable of resisting oppression and tyranny in the light of the teachings of the religion of Islam

Keywords: Thought of Resistance, Women, Second Step of the Islamic Revolution

دور المرأة في ترويج فكر المقاومة: مع التركيز على بيان الخطوة الثانية للثورة الإسلامية

فاطمة رستمي كيا

طالبة المستوى الثالث بمدرسة حضرت آمنة عليها السلام العلمية المتخصصة - قم

مرضيه باباخان

خريجة المستوى الرابع بمدرسة المعصومة للأخوات العلمية المتخصصة - قم

m.babakhan@chmail.ir

الملخص

تُعد المقاومة والثبات من المكونات الأساسية للمدرسة والمسار الحركي للثورة الإسلامية؛ وهي المقاومة ضد طغيان وتجاوزات الاستكبار العالمي التي دعا إليها أئمة الأمة الإسلامية. يتناول هذا البحث دراسة دور المرأة في ترويج فكر المقاومة، مع التركيز على "بيان الخطوة الثانية" للثورة الإسلامية. لقد أحدثت الثورة الإسلامية تأثيرات كبيرة على الحضور المباشر وغير المباشر للمرأة في مختلف المجالات، مما أدى إلى تعزيز الثقة بالنفس، واستعادة كرامة المرأة، وإحياء حقوقها.

اعتمدت الدراسة على المنهج الوصفي، حيث سعت إلى تبين مقاومة المرأة واقتدائها بنماذج النساء العظيمات في صدر الإسلام، وكذلك النساء المقاتلات والصامدات في حقبة الدفاع المقدس. لقد كانت النساء عبر التاريخ حاضرات دوماً في ميادين الحرب جنباً إلى جنب مع الرجال، بل وكنّ في بعض الأحيان قدوة للرجال في الميادين السياسية والاقتصادية والثقافية والرياضية كحاملات لراية الثورة الإسلامية. واليوم، وبعد مرور أربعين عاماً على الثورة الإسلامية، لا تزال المرأة بعزيمة راسخة تصرّ على المقاومة والدفاع عن أهداف وقيم إسلام محمد صلى الله عليه وآله وسلم النقي، متمسكة بتوجيهات الإمام الخميني رحمته الله والإمام الشهيد رحمته الله، وقد صيّت كل اهتمامها على تربية جيل ثوري شجاع ومقاوم للظلم والاستبداد في ظل تعاليم الدين الإسلامي المبين. الكلمات المفتاحية: فكر المقاومة، المرأة، الخطوة الثانية للثورة الإسلامية.

نقش بانوان در ترویج اندیشه مقاومت با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

فاطمه رستمی کیا

طلبه سطح سه مدرسه علمیه تخصصی حضرت آمنه علیها السلام قم

مرضیه باباخان

دانش آموخته سطح ۴ مدرسه علمیه تخصصی معصومیه خواهران قم

m.babakhan@chmail.ir

چکیده

یکی از مولفه‌های اساسی مکتب و جریان انقلاب اسلامی، مقاومت و ایستادگی است. مقاومت در برابر زورگویی و زیاده‌خواهی‌های استکباران جهان که امامین انقلاب امت اسلامی را به آن دعوت کرده‌اند. پژوهش حاضر به بررسی نقش بانوان در ترویج اندیشه مقاومت با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته است. انقلاب اسلامی تأثیرات زیادی بر حضور مستقیم و غیرمستقیم زن در عرصه‌های مختلف ایجاد کرده که موجب خودباوری و کرامت زن و احیا و بازسازی حقوق او شده است. داده‌ها با روش توصیفی گردآوری شده که در آن سعی شده مقاومت زنان و الگوپذیری آنان از بانوان بزرگ صدر اسلام و زنان مقاوم و مبارز دوران دفاع مقدس را تبیین نماید. زنان در زمان گذشته همواره در میادین جنگ با دشمن و هم پای مردان و گاهی وقتها الگو برای مردان در میادین سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ورزشی پرچمدار انقلاب اسلامی بودند. اکنون با گذشت ۴۰ سال از انقلاب اسلامی همچنان به عزم راسخ خویش مبنی بر مقاومت و دفاع از آرمان‌ها و ارزشهای اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله، رهنمودهای حضرت امام خمینی ره و همچنین امام شهید ره اصرار داشته و تمام دغدغه خود را برای تربیت نسل جوان انقلابی شجاع و مقاوم در برابر ظلم و استبداد در پرتو آموزه‌های دین مبین اسلام متمرکز نموده است.

کلید واژگان: اندیشه مقاومت، بانوان، گام دوم انقلاب اسلامی

مقدمه

زنان همواره نقشی محوری و بی بدیل در انتقال آرمان‌های جامعه به نسل‌های آینده داشته‌اند. آنها به عنوان نخستین و تأثیرگذارترین معلمان، ارزش‌هایی چون عدالت خواهی، آزادی، مقاومت و اخلاق‌مداری را در خانواده نهادینه می‌کنند. از طریق قصه‌گویی، تربیت فرزندان و مدیریت عاطفی کانون خانواده، زنان مفاهیم عمیق اجتماعی و انسانی را به صورت غیرمستقیم و پایدار انتقال می‌دهند. در جوامع مختلف، زنان نه تنها حافظ فرهنگ و هویت ملی بوده‌اند، بلکه در لحظات حساس تاریخی، مشعل آرمان‌های جمعی را برافراشته‌اند. مادران شهدا، زنان مبارز و فعالان مدنی نشان داده‌اند که چگونه می‌توان روحیه استکبارستیزی، حق‌طلبی و ایثار را در جامعه زنده نگه داشت. علاوه بر این، حضور آگاهانه زنان در عرصه‌های علمی، هنری و رسانه‌ای، بستری مؤثر برای بازتولید و گسترش آرمان‌های انسانی فراهم می‌کند. حساسیت نقش زن برخاسته از عمق تأثیرگذاری زنان در تمامی عرصه‌های زندگی است. انتقال مفاهیم کنشگری و مقاومت به نسل‌های جدید به عنوان مادران آینده، یکی از ارکان اصلی استمرار گفتمان انقلابی است. این پژوهش، به دنبال پاسخ به این سؤال است که نقش بانوان در ترویج اندیشه مقاومت در جامعه چیست؟ در سه بخش مفهوم‌شناسی، الگوهای مقاومت بانوان در تاریخ و بانوان انقلابی به این سؤال اصلی پاسخ می‌دهد.

۱. مفهوم شناسی

الف) مقاومت

واژه مقاومت از ریشه «ق و م» است و برای آن معانی مختلفی مانند اعتدال، ثبات مداومت، استمرار، پایداری ذکر شده است. (زیبیدی، ۱۳۰۶ ش، ج ۱۷، ص ۵۹۲؛ رازی، ۱۴۱۵ ق، ج ۵، ص ۲۰۱۷؛ طریحی، ۱۴۰۸ ق، ج ۳، ص ۵۶۶، فراهیدی، ۱۴۰۹ ق، ص ۶۹۴، دهخدا، ۱۳۷۳، ج ۶، ص ۲۱۸۱)

در اصطلاح عبارت است از اینکه اگر دشمن به مسلمانان حمله کند به شکلی که اساس اسلام در خطر قرار گیرد، بر همه مسلمانان واجب است که با فدا کردن جان و مال و هر وسیله ممکن در برابر آن هجوم ایستادگی و دفاع کنند. این دفاع به صورت کفایی یا عینی بر مسلمانان واجب است و حضور امام معصوم یا اذن او لازم نیست. (مشکینی علی، ۱۳۸۴ ش، ص ۲۴۵).

ب) بیانیه گام دوم انقلاب

بیانیه «گام دوم انقلاب» سندی است که توسط آیت الله خامنه‌ای، رهبر ایران، در بهمن ماه ۱۳۹۷ و به مناسبت چهلمین سالگرد انقلاب ۱۳۵۷ صادر شد. این بیانیه خطاب به عموم مردم، به ویژه جوانان، تنظیم شده و به عنوان نقشه راهی برای «دومین مرحله‌ی خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» در چهل سال دوم انقلاب در نظر گرفته می‌شود. متن این بیانیه با هدف تبیین دستاوردهای چهار دهه گذشته و ارائه توصیه‌هایی برای «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» منتشر شده است. در این سند، بر هفت عرصه کلیدی تأکید شده

که شامل علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی، و سبک زندگی می‌شود. به این ترتیب، «گام دوم» یک استراتژی برای ادامه مسیر انقلاب با حفظ آرمان‌های اولیه، اما با تمرکز بر پیشرفت علمی، اخلاق مداری، استقلال طلبی و استفاده از ظرفیت جوانان تعریف شده است.

۲. الگوی مقاومت زنان در سیره نبوی و علوی: مبنایی برای کنشگری در گام دوم

تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب، نیازمند بازتعریف الگوی «زن مسلمان تراز» در ساحت‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است. این پژوهش براین باور است که بانوان بزرگ صدر اسلام، نه صرفاً به عنوان شخصیت‌های تاریخی، بلکه به مثابه «پارادایم‌های مقاومت و پیشرفت»، نقشی محوری در استقرار نظام اسلامی ایفا کرده‌اند. بازخوانی سیره این بزرگان، چارچوب نظری کارآمدی برای ایفای نقش زنان فراهم می‌آورد.

تحلیل الگوهای تمدن ساز

۱. حضرت خدیجه (سلام الله علیها) و بنیان‌گذاری اقتصادی-سیاسی: نقش حمایتی ایشان؛ اعم از مالی، عاطفی و ایمانی در دوران آغازین اسلام، زیربنای استقرار جامعه اسلامی را فراهم کرد. این کنشگری مبتنی بر ثروت و ایمان، نشان‌دهنده ظرفیت بی‌بدیل زنان در گذار از بحران‌های اولیه و تثبیت گفتمان حق است. (مغنیه، ج ۷، ص ۵۷۹)

۲. حضرت زهرا (سلام الله علیها) و جهاد تبیین: سیره کوتاه مدت اما پربار ایشان، الگوی جامع «مبارزه و کار انقلابی» است. تبیین ابعاد سیاسی و دفاع از امامت در سیره فاطمی، به عنوان یک نقطه درخشان تاریخی، نشان می‌دهد که جهاد فکری و دفاع از نظام اسلامی، تکلیفی است که زنان مبارز می‌توانند از آن الگوبرداری کنند. (بیانات امام خامنه ای در دیدار با جمع کثیری از زنان شهرهای تهران و ... ۱۳۶۸/۱۰/۲۶).

۳. حضرت زینب (سلام الله علیها) و پاسداری از حریم اسلام: مقاومت زینبی، مصداق بارز «ایستادگی مخلصانه» در برابر جبهه باطل و ضامن ماندگاری نهضت حسینی است. این مدل از مقاومت استراتژیک، با ارائه الگویی از صبوری کنشگرانه، به پیوند میان «هزینه دادن در مسیر حق» و «تداوم حیات گفتمانی اسلام» کمک می‌کند؛ تجربه ای که امروزه در عرصه های جهانی مقاومت (مانند فلسطین) بازتولید شده است (بیانات امام خامنه ای در دیدار پرستاران، در آستانه سالروز میلاد فرخنده حضرت زینب (سلام الله علیها) ۱۳۸۰/۵/۳).

سیره بانوان صدر اسلام، مجموعه ای از راهبردهای کلیدی؛ اعم از نصرت مالی، جهاد تبیین و پایداری در برابر ظلم را ارائه می‌دهد که مستقیماً با مسئولیت های بانوان هم چون تربیت نسل، حراست از فضای سیاسی و ترویج مقاومت اجتماعی هم سواست. در واقع، این الگوهای تمدن ساز، نه تنها الهام بخش استقامت در شرایط سخت هستند، بلکه نقشه راهی برای نیل به تمدن نوین اسلامی به شمار می‌روند.

۳. نقش مقاومت زنان در انقلاب

زنان همواره در طول تاریخ، نقشی کلیدی در شکل‌گیری و تداوم اندیشه مقاومت ایفا کرده‌اند. این نقش‌آفرینی، فراتر از حضور در جبهه‌های نبرد، در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی و خانوادگی نیز تجلی یافته است. اگر فرزندان بانوان این سرزمین در جبهه‌ها نقش‌آفرینی کردند، پیروزی‌هایی نصیب ملت و نظام شد، قطعاً در اثربریت در دامن مادران شریف و پاکدامن این کشور بود که توانستند تربیت اسلامی را در قالب پیمان با خدا اعتقاد به شهادت به منصفه ظهور برسانند و در مبارزاتی که در مقابل فساد و استکبار و مقاومتی که در برابر متجاوز داشتند پیروز شوند. زنان به عنوان بخشی از جامعه انسانی، مسلماً در هر یک از صحنه‌های مختلف اجتماع، خصوصاً در عرصه دفاع و مقاومت ایفاگر نقش می‌باشند. در حماسه‌ی مقاومت مردم مسلمان ایران در برابر هجوم وحشیانه ارتش بعثی عراق به خاک میهن اسلامی که زمینه حضور گسترده‌ی زنان را در خطوط مقدم فراهم نمود نیز، زنان فداکار با حضور موثر و گسترده‌ی خویش در بخش‌های گوناگون سهم خود را در دفاع از کیان انقلاب اسلامی و میهن ایفا نمودند. زنان ایثارگر ایرانی برای اینکه عدم حضورشان در جبهه‌ها را جبران نمایند، در پشت جبهه با ابتکاراتی که از خود نشان میدادند فعالیت کرده و از همراهی به جبهه‌ها کمک می‌نمودند. زنان مسلمان ایرانی با الهام از تعالیم اسلامی شجاعت و شهادت وصف ناشدنی، در صحنه‌های مختلفی حتی در میدان‌های رزم حضور یافتند. خواهران بسیج و سپاه خرمشهر از جمله زنانی بودند

که در منطقه عملیاتی باقی ماندند و به کارهایی از جمله حفاظت از انبار مهمات و رساندن آن به رزمندگان اسلام، کندن سنگر، تهیه و طبخ غذا برای رزمندگان مشغول شدند. زنان غیور و شجاع ایرانی گاه با دست خالی و یا چوب دستی مزدوران بعثی را به اسارت گرفتند. آنان در شهرهای مرزی دلیران مقاومت کردن گوی ترس را از یاد برده بودند و فقط به حق می اندیشیدند و بس. آنان آینه تمام نمای ایثار و مقاومت اسطوره شهادت و شهامت بودند، فرار از دشمن برای ایشان مفهومی نداشت و براین عقیده بودند که تا آخرین نفس نباید پشت به دشمن کرد. شیرزنان سلحشور ایرانی خاطره مجاهدت و فداکاریهای زنان مجاهد صدر اسلام را زنده کردند آنان تا سرحد جانبازی و شهادت پیش می رفتند و آرزوی شهادت داشتند. تاریخ خونبار دفاع مقدس، تاریخ مقاومت دخترکان معصوم سوسنگردی است، اسوه های عفاف، شرم و حیا که بی حیاترین و خبیث ترین انسان ها، سرانجام آنها را زنده به گور سپردند. (مجله زن روز، شماره ۱۸۱۷ شهریور ۱۳۸۰).

انقلاب اسلامی ایران شاهد حضور پرشور و تأثیرگذار زنان در تمامی مراحل بود. از فعالیت های فرهنگی و تبلیغی پیش از انقلاب گرفته تا حضور در راهپیمایی ها، تظاهرات و حتی حمایت از مبارزان. پس از پیروزی انقلاب، زنان در دفاع مقدس نیز دوشادوش مردان در جبهه ها حضور یافتند، یا در پشت جبهه با فعالیت های امدادی، درمانی، فرهنگی و تولیدی، پشتیبان رزمندگان بودند. همسران شهدا و آزادگان؛ زنانی که با صبر و استقامت خود، بار سنگین خانواده را

به دوش کشیدند و فرزندانی مقاوم تربیت کردند. پرستاران و امدادگران؛ زنانی که با حضور در بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، جان رزمندگان را نجات دادند و در خط مقدم جبهه، شجاعانه به مداوای مجروحان پرداختند. معلمان و مربیان؛ زنانی که با ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در مدارس، نسلی آگاه و انقلابی را پرورش دادند. خاطرات زنان سرافراز در کتاب‌های مختلف به ثبت رسیده است که می‌توان به کتاب "نیمه پنهان ماه" (مجموعه خاطرات همسران شهدا)، "فرزندان انقلاب" (خاطرات جوانان دوران انقلاب) و دا و اشاره کرد. انتقال مفاهیمی چون مقاومت و شهادت در قالب همین خاطره‌گویی‌ها اتفاق می‌افتد و نسل جدید را با این مفاهیم آشنا می‌کند.

زنان مقاوم فلسطینی نیز در صف اول مقاومت علیه اشغالگری رژیم صهیونیستی قرار دارند. آن‌ها با حضور در تظاهرات، فعالیت‌های فرهنگی، سازماندهی اعتراضات و حفظ هویت ملی و فرهنگی خود، نقشی حیاتی در استمرار مقاومت ایفا می‌کنند. زنانی که با افشای جنایات اشغالگران در مجامع بین‌المللی، صدای مردم فلسطین را به گوش جهانیان می‌رسانند. زنان هنرمندی که با خلق آثار هنری و ادبی، فرهنگ مقاومت را زنده نگه داشته و به نسل‌های آینده منتقل می‌کنند. و باید اضافه کرد که عفاف و حجاب، به عنوان یکی از نمادهای مقاومت فرهنگی در برابر تهاجم فرهنگی غرب، توسط خود زنان به بهترین شکل ترویج می‌شود. زنان با پایبندی به این ارزش‌ها و تبیین اهمیت آن برای نسل جوان، در حفظ هویت اسلامی و ایرانی نقش بسزایی دارند.

نتیجه گیری

نقش بانوان در ترویج اندیشه مقاومت، فراتر از عرصه های حضور فیزیکی، در مدیریت «هسته سخت» خانواده و جامعه نهفته است. بازخوانی الگوهای تمدن ساز اهل بیت علیهم السلام ثابت می کند که زن با ترکیب «عقلانیت، عاطفه و شجاعت»، قادر است سخت ترین بن بست های فرهنگی و سیاسی را بشکند. بنابراین، برای تحقق تمدن نوین اسلامی، باید گفتمان مقاومت را از سطح یک مفهوم نظامی به «سبک زندگی مقاوم» ارتقا داد؛ جایی که در آن، عفاف و حجاب، تربیت فرزند، فعالیت های اجتماعی بانوان، همگی مؤلفه های یک مقاومت هوشمندانه برای شکستن اراده دشمن می باشند. نقشه مسیر انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب آمده است. برای طی این مسیر باید در زمینه های علم و پژوهش، اخلاق، معنویت و مقاومت و ایستادگی کرد. اندیشه مقاومت باید نسل جوان امروز نهادینه شود و بانوان با الهام از الگوهای مقاومت، توانایی انتقال مفاهیم و آرمان های انقلابی را ایفای نقش می کنند.

منابع و ماخذ

*قرآن کریم

۱. ابن اثیر، (۱۴۱۸ق)، النهایه فی غریب الحدیث، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ اول
۲. ابن مسکویه، احمد بن محمد (۱۴۲۶ق)، تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق، قم، طلیعه نور
۳. بیانات امام خامنه ای در دیدار با جمع کثیری از زنان شهرهای تهران، تبریز، اصفهان، کرمان، قم، قزوین، یزد، کرج و استانهای چهارمحال بختیاری و مازندران ۱۳۶۸/۱۰/۲۶
۴. بیانات امام خامنه ای در دیدار پرستاران، در آستانه سالروز میلاد فرخنده حضرت زینب علیها السلام ۱۳۸۰/۵/۳
۵. بیانات آیت الله خامنه ای، «بیانات»، ۲۹ دی ماه ۱۳۸۸، بیست و شش مهرماه ۱۳۶۸؛ ۱۳ آذر ۱۳۹۵؛ گفت و شنود با جمعی از جوانان ۱۴ بهمن ۱۳۹۷
۶. دهخدا، علی اکبر، «لغت نامه دهخدا»، تهران، روزنه، موسسه چاپ و انتشارات تهران، ۱۳۷۳ش
۷. زبیدی، محمد مرتضی (۱۳۰۶ق)، تاج العروس، بیروت، مکتبه الحیاه
۸. طریحی، فخرالدین (۱۴۰۸ق)، مجمع البحرین، بیروت، مکتب النشر الثقافه الاسلامیه، چاپ دوم
۹. فراهیدی، خلیل بن احمد (۱۴۰۹ق)، «ترتیب کتاب العین»، قم، موسسه

دارالهجره، چاپ دوم

۱۰. قمی، شیخ عباس، «سفينه البحار ومدینه الحکم والآثار»، جلد ۱، مشخصات نشر، اسوه، ۱۴۱۴ق
۱۱. مجلسی، محمد باقر، «بحار الانوار» مؤسسة الوفاء، ۱۴۰۳ ه.ق
۱۲. مشکینی، علی، «مصطلحات الفقه»، انتشارات الهادی، قم، چاپ چهارم، ۱۳۸۴ ش
۱۳. مغنیه، محمد جواد، «التفسير الكاشف»، ج ۷، ص ۵۷۹، قم، دارالکعب الاسلامی، ۱۴۲۸ق
۱۴. نوروزی خیابانی، مهدی (۱۳۸۷ ش)، فرهنگ جامع لغات و اصطلاحات سیاسی (فارسی-انگلیسی) تهران، شرنی، چاپ چهارم